

HIDDEN DIMENSIONS

Hidden Dimensions of
Inclusion in Youth Sector

Συστάσεις πολιτικής Ελλάδα

Ενωμένες Κοινωνίες των Βαλκανίων

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

HIDDEN DIMENSIONS

Hidden Dimensions of Inclusion in Youth Sector

Συστάσεις πολιτικής Ελλάδα

egyutthato.eu/hidden

Η έκδοση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Κρυμμένες Διαστάσεις», σε συνεργασία με το Egyuttháto Egyesület, τον Σύλλογο Nevo Parudimos και την Ενωμένη Κοινωνία των Βαλκανίων. Το έργο υποστηρίχθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθμός σύμβασης: 2020-2-HU01-KA205-079072. Το περιεχόμενο της δημοσίευσης δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των οργανισμών που συνεργάζονται μαζί τους.

Δημοσιεύτηκε από Ενωμένες Κοινωνίες των Βαλκανίων

www.usbngo.gr

+30 231 021 5629

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον σημερινό κόσμο, όπου η ποικιλομορφία και η συμμετοχικότητα εκτιμώνται όλο και περισσότερο, το πρόγραμμα Erasmus+, μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), λάμπει ως φάρος ελπίδας και προόδου. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα, από την εκπαίδευση και την κατάρτιση έως τη συμμετοχή των νέων και τον αθλητισμό, με ακλόνητη δέσμευση για την προώθηση των ίσων ευκαιριών, της προσβασιμότητας, της συμμετοχικότητας και της ποικιλομορφίας σε όλες τις προσπάθειές του. Για την υποστήριξη αυτών των στόχων, το πρόγραμμα παρέχει βασικούς μηχανισμούς και πόρους για τους οργανισμούς, ενθαρρύνοντάς τους να τεκνοθετήσουν μια προοπτική χωρίς αποκλεισμούς, διασφαλίζοντας ότι οι πρωτοβουλίες τους είναι προσβάσιμες και ελκυστικές σε ένα ευρύ φάσμα συμμετεχουσών/όντων.

Η βαθιά αξία της ενσωμάτωσης δεν μπορεί να υπερτιμηθεί. Τα προγράμματα Erasmus+ με αποκλεισμούς έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να εμπλουτίσουν τη ζωή των ανάπηρων νέων αλλά και να συμβάλουν στον ευρύτερο κοινωνικό στόχο της δημιουργίας ενός πιο δίκαιου και προσβάσιμου κόσμου. Ευθυγραμμισμένο με αυτή τη γενική προτεραιότητα, το έργο "Hidden Dimensions", που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), είναι αφιερωμένο στον εντοπισμό και τον μετριασμό των εμποδίων που μπορεί να εμποδίζουν την ενεργό συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων. Ο γενικός στόχος του έργου είναι να καλλιεργήσει ένα περιβάλλον όπου κάθε άτομο που συμμετέχει μπορεί όχι μόνο να συμμετάσχει αλλά και να αναπτυχθεί μέσω της μάθησης και της συνεργασίας.

Για την ευαισθητοποίηση σχετικά με αυτό το ζωτικής σημασίας ζήτημα, το έργο τεκνοθέτησε μια πολύπλευρη στρατηγική, η οποία βασίζεται σε τρεις βασικές υποθέσεις. Αυτές οι υποθέσεις αποτέλεσαν τη βάση για τη διερεύνηση των προκλήσεων που περιβάλλουν τη συμμετοχή των ανάπηρων νέων σε έργα Erasmus+, οι οποίες περιλαμβάνουν παράγοντες όπως η έλλειψη ετοιμότητας μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της νεολαίας, ο περιορισμός των πόρων στις οργανώσεις νεολαίας και η έλλειψη εμπειρίας και γνώσεων μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της νεολαίας σχετικά με νεαρά ανάπηρα άτομα.

Για να θέσει ένα ισχυρό υπόβαθρο, το έργο ξεκίνησε μια ολοκληρωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση που εμβάθυνε στο σημερινό τοπίο της αναπηρίας, βασιζόμενο στον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, προσφέροντας μια διαφοροποιημένη κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα. Επιπλέον, το έργο εστίασε στο συγκεκριμένο πλαίσιο της Ελλάδας, παρέχοντας μια διορατική επισκόπηση της κοινωνικής ένταξης στη χώρα, συμπεριλαμβανομένης της επικρατούσας στάσης απέναντι στα άτομα με σωματική βλάβη και της διερεύνησης των κοινωνικών αντιλήψεων και των πιθανών προκαταλήψεων. Παράλληλα, η ανασκόπηση αξιολόγησε το τοπίο της εργασίας για τη νεολαία στην Ελλάδα, αξιολογώντας το ρόλο και την ικανότητά της, ενώ παράλληλα εξέτασε τη διασταύρωση της εργασίας για τη νεολαία και των ανάπηρων ατόμων, αποδίδοντας μια διαφοροποιημένη κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών σε αυτόν τον τομέα.

Για να αποκτηθούν βαθύτερες γνώσεις σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα νεαρά ανάπηρα άτομα οι νέοι με αναπηρία στα προγράμματα Erasmus+, διεξήχθη μια ολοκληρωμένη μελέτη στην Ελλάδα. Η μελέτη αποσκοπούσε στην αποκάλυψη των πιθανών εμποδίων που μπορεί να συναντήσουν τα εργαζόμενα άτομα στον τομέα της νεολαίας στους ελληνικούς οργανισμούς όταν προσπαθούν να διασφαλίσουν την αποτελεσματική ένταξη των νεαρών ανάπηρων ατόμων στις πρωτοβουλίες του Erasmus+. Για να επιτευχθεί αυτό, πραγματοποιήθηκε εξαντλητική ανάλυση με τη χρήση του στατιστικού πακέτου για τις κοινωνικές επιστήμες (SPSS), εστιάζοντας στα δεδομένα που προέκυψαν από ένα σχολαστικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στις ελληνικές οργανώσεις. Αυτή η μεθοδική προσέγγιση προσπάθησε να φωτίσει τα ειδικά εμπόδια και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με την ενσωμάτωση των νεαρών ανάπηρων ατόμων σε έργα Erasmus+ στην Ελλάδα.

Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκε ανάλυση εγγράφων, η οποία επικεντρώθηκε σε 20 μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+ για τη νεολαία. Ο πρωταρχικός στόχος αυτής της ανάλυσης ήταν να διαφωτίσει το επίπεδο αφοσίωσης αυτών των οργανισμών στην προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας των νεαρών ανάπηρων ατόμων στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών Erasmus+. Τα ευρήματα αυτής της ανάλυσης εγγράφων αναμένεται να εντοπίσουν τους τομείς που χρήζουν βελτίωσης κατά την εκτέλεση των έργων Erasmus+ για τη νεολαία, ενισχύοντας έτσι την κατανόηση της συμμετοχικότητας του προγράμματος και καθοδηγώντας τις βελτιώσεις σε αυτόν τον κρίσιμο τομέα.

Τελικά, ο πρωταρχικός στόχος αυτής της συλλογικής προσπάθειας ήταν να καταρτιστεί ένα σύνολο συστάσεων πολιτικής που να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα τα ζητήματα που εντοπίστηκαν. Οι προτάσεις αυτές όχι μόνο προωθούν την ένταξη των νεαρών ανάπηρων ατόμων στα έργα του Erasmus+, αλλά και προσφέρουν πρακτικά μέτρα για την ενίσχυση της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα και τη βελτίωση της συνολικής τους εμπειρίας. Εν ολίγοις, αυτή η πολύπλευρη πρωτοβουλία ενσαρκώνει το πνεύμα του Erasmus+ και τη δέσμευσή του για την προώθηση της συμμετοχικότητας και της προσβασιμότητας για όλα τα νεαρά άτομα ανεξαρτήτως αναπηρίας, στο ταξίδι τους προς την προσωπική ανάπτυξη, τη μάθηση και τη συνεργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ορισμοί αναπηρίας: Η έννοια της αναπηρίας έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, με τους πρώτους ορισμούς να έχουν συχνά τις ρίζες τους σε ιατρικές προοπτικές που τόνιζαν τις ατομικές αποκλίσεις από τον κανόνα χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικούς παράγοντες. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) συνέβαλε σημαντικά σε αυτή τη συζήτηση το 1980 προσφέροντας έναν επιστημονικά επικυρωμένο ορισμό: τα ανάπηρα άτομα έχουν σοβαρές βλάβες που απορρέουν από σωματικές ή ψυχικές βλάβες, οι οποίες εμποδίζουν την αυτόαρκεια και τη συμμετοχή στην κοινωνία. Αυτό οδήγησε στη Διεθνή Ταξινόμηση των Βλαβών, Αναπηριών και Μειονεξιών (ICIDH), η οποία διαχώρισε την αναπηρία σε βλάβη, αναπηρία και μειονεξία. Το 2001, ο ΠΟΥ αντικατέστησε την ICIDH με τη Διεθνή Ταξινόμηση της Λειτουργικότητας, της Αναπηρίας και της Υγείας (ICF), προσαρμόζοντας την ανατροφοδότηση και αναγνωρίζοντας ότι η αναπηρία είναι μια εμπειρία που μπορεί να βιώσει κάθε άτομο. Η ορολογία άλλαξε, αντικαθιστώντας την αναπηρία και την βλάβη με τον περιορισμό της δραστηριότητας και τον περιορισμό της συμμετοχής. Το νέο μοντέλο τεκνοθέτησε μια πολυπαραγοντική θεώρηση, αναγνωρίζοντας τις επιδράσεις του πλαισίου, όπως το περιβάλλον και οι ατομικοί παράγοντες. Η τρέχουσα προοπτική του ΠΟΥ ορίζει την αναπηρία ως συνέπεια οργανικών ή περιβαλλοντικών παραγόντων που δημιουργούν εμπόδια σε κρίσιμους τομείς της ζωής, όπως η αυτοεξυπηρέτηση, η απασχόληση, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η κοινωνική συμμετοχή.

Κοινωνική ένταξη στην Ελλάδα: Ο ελληνικός νόμος αριθ. 4019/2011 ορίζει την "ένταξη" ως την ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων στην κοινωνία, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της απασχόλησής τους. Οι ευάλωτες ομάδες αντιμετωπίζουν εμπόδια στην κοινωνική και οικονομική δέσμευση λόγω διαφόρων προκλήσεων που επηρεάζουν την τοπική οικονομία. Οι ομάδες αυτές διακρίνονται

σε "ειδικές ευάλωτες ομάδες", συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων, και σε "ειδικούς πληθυσμούς", όπως τα νεαρά άνεργα άτομα και οι γυναίκες, που δυσκολεύονται να εισέλθουν στην αγορά εργασίας για οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς λόγους. "Η κοινωνική πρόνοια" περιλαμβάνει προσαρμοσμένα αγαθά, υπηρεσίες υγείας και υποστήριξη συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, όπως τα ηλικιωμένα άτομα, τα παιδιά, τα ανάπηρα άτομα και τα πάσχοντα άτομα από χρόνιες ασθένειες.

Στάσεις απέναντι στην αναπηρία στην Ελλάδα: Στην Ελλάδα, η στάση απέναντι στα άτομα με σωματικές βλάβες ήταν γενικά δυσμενής, αλλά κάπως καλύτερη μεταξύ των ατόμων με ιατρικές γνώσεις ή πρακτική εμπειρία σε αυτόν τον τομέα. Όσον αφορά τις νοητικές βλάβες, οι/τα φοιτήτριες/τές/τά νοσηλευτικής έδειξαν ελαφρώς λιγότερο ευνοϊκή στάση απέναντι στην "ομοιότητα" αλλά περισσότερο ευνοϊκή στάση απέναντι στην "προστασία". Η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία και η άμεση αλληλεπίδραση με άτομα με νοητική βλάβη συσχετίστηκαν με καλύτερες στάσεις απέναντι στην "προστασία", ενώ η μεγαλύτερη ηλικία συσχετίστηκε με χαμηλότερες ευνοϊκές στάσεις τόσο απέναντι στην "ομοιότητα" όσο και στην "προστασία". Οι άνδρες ερωτηθέντες είχαν υψηλότερες βαθμολογίες, υποδηλώνοντας ισχυρότερες τάσεις αποκλεισμού. Επιπλέον, όσοι γνώριζαν τις διανοητικές βλάβες έδειξαν λιγότερες θετικές στάσεις απέναντι στην ενδυνάμωση, ενώ η υψηλότερη γνώση των διανοητικών βλαβών σχετιζόταν με θετικότερες στάσεις και στις τέσσερις διαστάσεις.

Υ

ο

u

t

h

W

ο

ξ

k

Σε αντίθεση με ορισμένες χώρες, η Ελλάδα δεν διαθέτει εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα ή ένα ειδικό επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα για youth work. Ωστόσο, τα άτομα που ενδιαφέρονται να **στην Ελλάδα:** Οι/Τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) στην Ελλάδα ασχολούνται κυρίως με εργαστών με νεαρά άτομα ή να γίνουν σύμβουλοι νέων μπορούν να αποκτήσουν σχετικά άτομα ηλικίας 15 έως 25 ετών, αν και υπάρχουν περιπτώσεις όπου μπορούν να εργασθούν με επαγγελματικά προσόντα. Μπορούν να αποκτήσουν πτυχία τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς άτομα ηλικίας 13 ή 30 ετών. Οι υπηρεσίες νεολαίας στη χώρα προσφέρουν συνήθως έναν όπως η κοινωνική εργασία, οι κοινωνικές επιστήμες (συμπεριλαμβανομένης της κοινωνιολογίας, συνδυασμό "ανοικτής" εργασίας για νέα άτομα, η οποία απευθύνεται σε όλα τα νέα άτομα μιας συγκεκριμένης περιοχής, και στοχευμένης εργασίας για νέα άτομα που επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες ομάδες, συχνά εκάινε αντιμετωπίζουν μειονεκτήματα ή κοινωνικό αποκλεισμό (Bohn and Stallmann 2007).

της ψυχολογίας, της κοινωνικής πολιτικής, της κοινωνικής διοίκησης και της κοινωνικής ανθρωπολογίας) ή οι εκπαιδευτικές επιστήμες και η παιδαγωγική (συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, της προσχολικής εκπαίδευσης, της ειδικής αγωγής, της κοινωνικής

π

α

υ

ι

ο

δ

υ

α

τ

γ

η

ω

W

γ

ο

ι

r

κ

ή

και ανάπηρα άτομα στην Ελλάδα: Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ειδική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, οι/τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) διαδραματίζουν ποικίλο ρόλο, αλλά για το youth work (με άλλα λόγια, δεν υπάρχουν εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα). Ωστόσο, παραμένει ασαφές αν λαμβάνουν εξειδικευμένη κατάρτιση για να εργάζονται αποτελεσματικά με όσες/οι/α επιθυμούν να εργαστούν με νεαρά άτομα ή να γίνουν σύμβουλοι/α νέων (youth workers) ανάπηρα άτομα. Η απουσία εξατομικευμένης κατάρτισης και αναγνωρισμένων από το κράτος προσόντων εγείρει ανησυχίες σχετικά με την ετοιμότητα τους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες άτομο να αποκτήσει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία, στις κοινωνικές αυτής της ομάδας. Αν και οι/τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) που ασχολούνται με τη νεολαία επιστήμες (κοινωνιολογία, ψυχολογία, κοινωνική πολιτική, κοινωνική διοίκηση, κοινωνική μπορούν να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα σε συναφείς τομείς, αυτά μπορεί να στερούνται ανθρωπολογία κ.λπ.) ή στις επιστήμες της εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής (πρωτοβάθμια προσεγγίσεων που συνδέονται με ειδικό τρόπο με την αναπηρία. Μη κυβερνητικές οργανώσεις εκπαίδευση, προσχολική εκπαίδευση, ειδική αγωγή, κοινωνική παιδαγωγική κ.λπ.). (Bohn and και ενώσεις παρέχουν κατάρτιση για νεαρά άτομα που εργάζονται εθελοντικά πρόκειμένου να

ενισχύσουν τις δεξιότητες που σχετίζονται με την συνεργασία τους με ανάπηρα άτομα. Το πρόγραμμα Erasmus+ στην Ελλάδα δίνει έμφαση στην ένταξη και την ποικιλομορφία και προωθεί ίσες ευκαιρίες για όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Ωστόσο,

φαίνεται ότι υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω κατάρτιση και υποστήριξη στον τομέα της ένταξης των ανάπηρων ατόμων, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της εργασίας για τη νεολαία από την άποψη αυτή.

t

a

l

r

m

a

n

ΜΕΘΟΔΟΙ

Τρεις υποθέσεις για τη διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας και τη διατύπωση συστάσεων πολιτικής.

Υπόθεση 1: Οι/Τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) ενδέχεται να μην είναι επαρκώς προετοιμασμένες/ου/α για τη συμμετοχή νεαρών ανάπηρων ατόμων σε έργα Erasmus+ λόγω της μη προσβασιμότητας των καθημερινών τους υπηρεσιών για τη νεολαία, γεγονός που δυνητικά εμποδίζει την ένταξη των νεαρών ανάπηρων ατόμων σε τέτοιες πρωτοβουλίες.

Υπόθεση 2: Οι οργανώσεις νεολαίας ενδέχεται να αντιμετωπίζουν περιορισμούς πόρων που περιορίζουν την ικανότητά τους να διασφαλίζουν την προσβασιμότητα, δημιουργώντας έτσι εμπόδια στη συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων ατόμων στις υπηρεσίες τους και στα έργα

Υπόθεση 3: Η έλλειψη εμπειρίας και γνώσεων μεταξύ των εργαζομένων στον τομέα της νεολαίας όσον αφορά τα νεαρά ανάπηρα άτομα θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τη στάση τους απέναντι στη συμμετοχικότητα και την ενεργό συμμετοχή τους στα προγράμματα Erasmus+.

Χρησιμοποιήθηκαν τρεις τύποι μεθόδων

Ανώνυμο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο: Ανεξάρτητα από την ηλικία, την οικογενειακή και οικονομική κατάσταση και τα επίπεδα εργασιακής εμπειρίας. Από τα 93 συμμετέχοντα άτομα, το 38,71% αυτών εργάζεται σε οργανισμούς που απευθύνονται σε ομάδες νέων, ενώ το 24,73% εργάζεται σε οργανισμούς που περιλαμβάνουν επίσης τέτοια προγράμματα. Αντίθετα, το 38,56% των συμμετεχουσών/όντων δεν εργάζεται σε οργάνωση που απευθύνεται στη νεολαία. Από τα άτομα που συμμετείχαν, το 48,39% εργάζεται σε μη κυβερνητικές οργανώσεις, το 22,58% εργάζεται σε δημόσιους οργανισμούς, το 20,43% εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα, ενώ το 3,23% εργάζεται σε τοπικές οργανώσεις και το 5,36% δεν γνωρίζει σε ποιον τομέα εργάζεται. Από τα 93 συμμετέχοντα άτομα, το 21,51% εργάζεται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και το 78,49% στην Περιφέρεια Αττικής.

Συνεντεύξεις σε βάθος: Ο σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει μια σειρά από ερωτήματα σχετικά με τη συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων ατόμων σε ευρωπαϊκά προγράμματα, μέσα από την εμπειρία επαγγελματιών που κατέχουν θέσεις εργασίας σε ιδρύματα που ασχολούνται με τα προγράμματα Erasmus+. Συνολικά 20 διαδικτυακές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν. Το δείγμα των ιδρυμάτων βρέθηκε όπως ζητήθηκε από σχετικό κατάλογο ιδρυμάτων που έχουν λάβει

ευρωπαϊκά προγράμματα. Η σειρά επικοινωνίας ακολουθούσε τον αύξοντα αριθμό, ενώ η συνεργασία εξασφαλιζόταν τόσο μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας όσο και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία των προσώπων είναι εμπιστευτικά, όπως τους είχε εγγυηθεί και όπως αντίστοιχα αιτήθηκαν. Όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνας, συμφωνούν με την εμπειρία των εταίρων, καθώς φαίνεται ότι η συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+ είναι μικρή. Οι κύριοι λόγοι θα μπορούσαν να αναφερθούν στην έλλειψη προσβασιμότητας, στην έλλειψη κατάρτισης των φορέων από ευρωπαϊκούς και εθνικούς φορείς, καθώς και στην έλλειψη πρωτοβουλίας για συμμετοχή από τα ίδια τα ανάπηρα άτομα. Παρακάτω επιχειρείται μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση προκειμένου να ληφθεί υπόψη σε τυχόν μελλοντικές δράσεις σχετικά με την αναπηρία, την προσβασιμότητα και τους νεαρά άτομα.

Η ανάλυση εγγράφων έχει χρησιμοποιηθεί ως συστηματική διαδικασία για την εξέταση ή την αξιολόγηση εγγράφων - τόσο έντυπου όσο και ηλεκτρονικού υλικού. Όπως και άλλες αναλυτικές μέθοδοι στην ποιοτική έρευνα, η ανάλυση εγγράφων απαιτεί την εξέταση και ερμηνεία των δεδομένων με σκοπό την ανάδειξη νοήματος, την απόκτηση κατανόησης και την ανάπτυξη εμπειρικής γνώσης. Η παρούσα έρευνα διεξήγαγε ανάλυση εγγράφων 20 ελληνικών ΜΚΟ που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+ για τη νεολαία, με στόχο να ρίξει φως στον βαθμό στον οποίο οι οργανώσεις αυτές δεσμεύονται πραγματικά για την προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας των νεαρών ανάπηρων ατόμων και να εντοπίσει τομείς προς βελτίωση στην υλοποίηση των προγραμμάτων Erasmus+ για τη νεολαία.

Συγκεκριμένα, η ανάλυση βασίζεται στα ιδρυτικά έγγραφα των οργανώσεων, στις ετήσιες εκθέσεις κοινής ωφέλειας, στη σελίδα στο Facebook/instapage/tiktok, στην αρχική σελίδα, καθώς και σε λεπτομέρειες σχετικά με τα προγράμματα E+ για τη νεολαία, προκειμένου να αξιολογηθεί η συμμετοχικότητά τους προς τα νεαρά ανάπηρα άτομα. Όσον αφορά τα ιδρυτικά έγγραφα, τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες του Ελληνικού Μητρώου Εμπορικής Δημοσιότητας (Γ.Ε.ΜΗ.), όπως ορίζεται στις ευρωπαϊκές οδηγίες εταιρικού δικαίου, (Directive 2009/101/EC) χρησιμοποιήθηκαν, εάν και εφ' όσον δεν ήταν διαθέσιμα στις ιστοσελίδες των αντίστοιχων οργανισμών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με βάση την ανάλυση του SPSS, οι οργανισμοί δεν διαθέτουν τους πόρους για να διαμορφώσουν ειδικές δομές πρόσβασης για τα ανάπηρα άτομα ενώ, ταυτόχρονα, δεν λαμβάνουν την απαραίτητη κρατική χρηματοδότηση για τη διαμόρφωση αυτών των δομών, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η συμμετοχή τους στα προγράμματα E+. Όσον αφορά τα εργαζόμενα άτομα σε αυτά τα προγράμματα, σε πολλές περιπτώσεις δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν αρνητικές στάσεις απέναντι στα ανάπηρα άτομα, απέναντι στην υποστήριξη των ατόμων αυτών, καθώς και στον τρόπο διαχείρισης των συνθηκών που σχετίζονται με τα άτομα αυτά. Επιπλέον, αν λάβουμε υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας, η απουσία ειδικών δομών πρόσβασης, η απουσία εμπειρογνομosύνης για τα ανάπηρα άτομα, καθώς και η απουσία γνώσεων των ανθρώπων που εργάζονται στους οργανισμούς οδηγούν σε μειωμένη πρόσβαση και συμμετοχή των ατόμων στα προγράμματα E+.

Η ανάλυση των εγγράφων των οργανισμών που εξετάστηκαν καταδεικνύει διαφορετικούς βαθμούς διαφάνειας και συμμετοχικότητας στις προσεγγίσεις τους για τη συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων ατόμων στις δραστηριότητές τους. Αρκετοί οργανισμοί δεν διαθέτουν ολοκληρωμένες εκθέσεις ή λεπτομέρειες που να αφορούν ειδικά την ένταξη των νεαρών ανάπηρων ατόμων, τόσο στις δραστηριότητές τους όσο και στις οικονομικές τους κατανομές. Τα κενά προσβασιμότητας είναι επίσης εμφανή στους δικτυακούς τόπους τους, εμποδίζοντας την εμπλοκή των ανάπηρων ατόμων. Επιπλέον, ενώ ορισμένοι οργανισμοί διατηρούν ενεργή διαδικτυακή παρουσία μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, συχνά δεν παρέχουν λεπτομερείς ετήσιες εκθέσεις, αφήνοντας κενό στην κατανόηση του ιστορικού τους έργου και των πηγών χρηματοδότησης των έργων τους.

Από τις συνεντεύξεις προέκυψαν αρκετές σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το ζήτημα της ένταξης της αναπηρίας στους οργανισμούς και τα προγράμματα Erasmus+. Μια κυρίαρχη ανησυχία είναι η έλλειψη γνώσης και εκπαίδευσης σε σχέση με την αναπηρία, η οποία θεωρείται σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στον κοινωνικό αποκλεισμό και στη διαίωση των στερεοτύπων, ακόμη και μεταξύ των καλοπροαίρετων ατόμων που εργάζονται σε αυτές τις οργανώσεις. Τα άτομα που συμμετείχαν εξέφρασαν βαθιές επιφυλάξεις για την περιορισμένη προσβασιμότητα των προγραμμάτων Erasmus+ για τα ανάπηρα άτομα, αποδίδοντας το γεγονός αυτό στην απάθεια όσον αφορά τα θέματα αναπηρίας. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, υπάρχει ηχηρή έκκληση να ενσωματωθούν πολιτικές χωρίς αποκλεισμούς στην

πρώιμη εκπαίδευση και να διατηρηθούν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, με ιδιαίτερη έμφαση στην κατάρτιση και τα σεμινάρια για τα άτομα που εργάζονται στην εργοδοσία, ώστε να ενσωματώσουν αποτελεσματικά τα εργαζόμενα ανάπηρα άτομα και να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα.

Επιπλέον, οι συνεντεύξεις υπογραμμίζουν τον κρίσιμο ρόλο της κυβερνητικής υποστήριξης στην άρση των εμποδίων για την ένταξη της αναπηρίας, τόσο στις οργανώσεις όσο και στην κοινωνία γενικότερα. Η αλλαγή της αφήγησης σχετικά με την αναπηρία θεωρείται ουσιώδης, ενώ οι οργανισμοί που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+ καλούνται να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην προώθηση της ισότητας. Τα άτομα που συμμετείχαν τόνισαν επίσης τη σημασία της υποστήριξης των οργανώσεων μέσω απλουστευμένων διαδικασιών για την απόκτηση κονδυλίων συντήρησης από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, πρόσθετης κατάρτισης και διαδικτυακών σεμιναρίων, καθώς και μέτρων για την ενίσχυση της φυσικής προσβασιμότητας. Συνοψίζοντας, οι συνεντεύξεις αναδεικνύουν την ανάγκη για μια συντονισμένη προσπάθεια για την προώθηση της συμμετοχικότητας και την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα με αναπηρία, με τις οργανώσεις να αποτελούν καίριους παράγοντες αλλαγής που απαιτούν επαρκή υποστήριξη για τη δημιουργία ενός κόσμου χωρίς αποκλεισμούς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Τα ευρήματα της εμπειρικής μελέτης προσφέρουν σημαντικές προοπτικές σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις νεολαίας στις προσπάθειές τους να δημιουργήσουν χώρους χωρίς αποκλεισμούς για τα ανάπηρα άτομα και τις επακόλουθες συνέπειες για τη συμμετοχή τους σε πρωτοβουλίες Erasmus+. Η ανάλυση αποκάλυψε διάφορα αξιοσημείωτα ευρήματα:

Η έρευνα αποκάλυψε ότι οι οργανώσεις νεολαίας αντιμετωπίζουν ανεπαρκείς πόρους και οικονομική στήριξη για τη δημιουργία προσαρμοσμένων υποδομών για ανάπηρα άτομα. Η έλλειψη αυτή εμποδίζει την ικανότητα των οργανώσεων να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, εμποδίζοντας έτσι τη συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα

Μια εξίσου σημαντική παρατήρηση είναι ότι οι επαγγελματίες που συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα συχνά δεν διαθέτουν την απαραίτητη εμπειρία και γνώση για την αποτελεσματική υποστήριξη των ανάπηρων ατόμων. Αυτή η έλλειψη γνώσεων μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές

στάσεις απέναντι στα ανάπηρα άτομα και σε έλλειψη κατανόησης του τρόπου αντιμετώπισης των ειδικών συνθηκών που σχετίζονται με αυτά τα άτομα.

Η συνδυασμένη επίδραση των περιορισμένων πόρων, των περιορισμών χρηματοδότησης και της έλλειψης εμπειρογνωμοσύνης επηρεάζει σημαντικά την πρόσβαση και τη συμμετοχή στα προγράμματα Erasmus+. Τα νεαρά ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζουν εμπόδια που τους εμποδίζουν να συμμετάσχουν πλήρως στις ευκαιρίες και τα οφέλη που προσφέρουν αυτά τα προγράμματα.

Η απουσία ειδικών δομών πρόσβασης, η έλλειψη εμπειρογνωμοσύνης και οι αρνητικές συμπεριφορές εντός των οργανώσεων νεολαίας επηρεάζουν άμεσα τη συμμετοχικότητα. Η μειωμένη προσβασιμότητα και συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων υπονομεύει τις βασικές αρχές των προγραμμάτων Erasmus+, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της ποικιλομορφίας, της ενδυνάμωσης και της αμοιβαίας κατανόησης.

Συστάσεις πολιτικής

- Είναι σημαντικό να διατυπωθούν σαφείς στόχοι του προγράμματος που να δίνουν προτεραιότητα και έμφαση στην προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας των ανάπηρων. Οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να θέτουν τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή και την ολιστική ανάπτυξη όλων των συμμετεχουσών/όντων, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους.
- Η οικοδόμηση συμμαχιών με ενώσεις ανάπηρων ατόμων, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και επαγγελματίες είναι ζωτικής σημασίας. Αυτές οι συνεργασίες μπορούν να χρησιμεύσουν ως διαμεσολαβητές διορατικότητας και εμπειρογνωμοσύνης, εμπλουτίζοντας την εκπόνηση δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς και διασφαλίζοντας ότι τα προγράμματα αντιμετωπίζουν ολοκληρωμένα τις διαφορετικές ανάγκες.
- Η διενέργεια ολοκληρωμένων αξιολογήσεων της προσβασιμότητας όλων των στοιχείων του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών χώρων, των καταλυμάτων, των μεταφορών και των ψηφιακών πλατφορμών, είναι υψίστης σημασίας. Οι αξιολογήσεις αυτές θα πρέπει να οδηγούν στην εφαρμογή των αναγκαίων τροποποιήσεων και προσαρμογών που εγγυώνται την απρόσκοπτη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων.
- Η επαρκής προετοιμασία όλων των συμμετεχουσών/όντων για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι ζωτικής σημασίας. Η προετοιμασία αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την

ευαισθητοποίηση σχετικά με την αναπηρία, την εθιμοτυπία και τη σημασία της προώθησης ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξης που σέβεται τις ατομικές διαφορές.

- Η παροχή προσαρμοσμένων υπηρεσιών υποστήριξης για τα ανάπηρα άτομα που συμμετέχουν είναι απαραίτητη. Οι υπηρεσίες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν προσβάσιμους πόρους, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας και υποστηρικτική τεχνολογία. Θα πρέπει να είναι απρόσκοπτα προσβάσιμα καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή.
- Η προσφορά ενός ποικίλου φάσματος δραστηριοτήτων και εργαστηρίων που δίνουν προτεραιότητα στη συμπερίληψη και την προσβασιμότητα για άτομα με διαφορετικές ικανότητες είναι ζωτικής σημασίας. Η προσέγγιση αυτή ενθαρρύνει την ενεργό εμπλοκή και συμμετοχή όλων των συμμετεχουσών/όντων, δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης.
- Ενδυνάμωση των ανάπηρων συμμετεχουσών/όντων παρέχοντάς τους ευκαιρίες να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους και να συμβάλουν ενεργά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος. Αυτή η ενδυνάμωση θα πρέπει να επεκτείνεται στην υποστήριξη της ένταξης της αναπηρίας κατά τη διάρκεια και μετά το πρόγραμμα.
- Η καθιέρωση μιας συνεχιζόμενης διαδικασίας παρακολούθησης και αξιολόγησης, η οποία θα περιλαμβάνει τη συμβολή όλων των ενδιαφερομένων μερών και θα αναδεικνύει τις εμπειρίες και τα ζητήματα των ανάπηρων ατόμων, είναι ουσιαστικής σημασίας. Οι γνώσεις που θα αποκτηθούν από αυτή τη διαδικασία θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την επαναληπτική βελτίωση του προγράμματος και την ενίσχυση της συμμετοχικότητάς του.
- Η διοργάνωση εκδηλώσεων και εργαστηρίων που αυξάνουν την ευαισθητοποίηση, καταπολεμούν τα στερεότυπα και προωθούν μια κουλτούρα ένταξης των ανάπηρων ατόμων είναι ζωτικής σημασίας. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις ανοιχτές συζητήσεις και την εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων και την προσβασιμότητα.
- Ο σχεδιασμός προγραμμάτων με επίκεντρο τις βιώσιμες επιπτώσεις στις/ους/α ανάπηρες/ους/α συμμετέχουσες/οντες/οντα είναι απαραίτητος. Η προσφορά υποστήριξης και πόρων μετά το πρόγραμμα για την προώθηση της προσωπικής και επαγγελματικής

ανάπτυξης των συμμετεχουσών/όντων διασφαλίζει ότι τα οφέλη θα επεκταθούν πέραν της διάρκειας του προγράμματος.

- Η ανταλλαγή των επιτευγμάτων και των υποδειγματικών πρακτικών των προγραμμάτων Erasmus+ χωρίς αποκλεισμούς με άλλους οργανισμούς και ιδρύματα είναι καίριας σημασίας. Η διάδοση αυτή θα πρέπει να ενθαρρύνει την τεκνοθέτηση πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς σε άλλες πρωτοβουλίες κινητικότητας και ανταλλαγών.
- Η καλλιέργεια μακροχρόνιων δεξιοτήτων και δικτύων με έμφαση σε διαχρονικές δεξιότητες όπως η αποτελεσματική επικοινωνία, η επίλυση προβλημάτων και η διαπολιτισμική ικανότητα είναι σημαντική. Οι επαφές που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα πρέπει να καλλιεργούνται, επιτρέποντας τη συνεχή συνεργασία, την αμοιβαία υποστήριξη και την ανταλλαγή γνώσεων.
- Η αναγνώριση ότι η ολοκλήρωση ενός προγράμματος Erasmus+ είναι ένα ορόσημο και όχι το τέλος του ταξιδιού είναι ζωτικής σημασίας. Η παροχή υποστήριξης μετά το πρόγραμμα με ειδικούς πόρους, ευκαιρίες καθοδήγησης και προσαρμοσμένες πρωτοβουλίες παρακολούθησης είναι απαραίτητη για τη συνέχιση της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης των συμμετεχουσών/όντων.
- Η ενδυνάμωση των πρώην συμμετεχουσών/όντων στο πρόγραμμα ώστε να γίνουν καταλύτες αλλαγής στις κοινότητές τους, στους χώρους εργασίας και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι απαραίτητη. Η ενθάρρυνσή τους να προωθήσουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς και να επηρεάσουν πολιτικές, πρακτικές και νοοτροπίες σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια μπορεί να ενισχύσει τον αντίκτυπο των προγραμμάτων Erasmus+ και να συμβάλει σε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και πιο δίκαιη.

Βιβλιογραφία

World Health Organization (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health: ICF*. Geneva: World Health Organization. Available at:

<http://apps.who.int/iris/handle/10665/42407> [Accessed 01/08/2023]

Greek Law No. 4019/2011 Social economy and social entrepreneurship and other provisions. (Gov. Gazette A 216/30.9.2011), Article 1

Bohn I. and Stallmann L. (eds) (2007), The socioeconomic scope of youth work in Europe – Final report, a study commissioned by the Youth Partnership, Institut für Sozialarbeit und Sozialpädagogik, Frankfurt